

Egy magyar történész válasza az angol történész osztrák-magyar hadsereget, ill. Magyar Királyi Honvédséget ért vádjaira

Alexander Watson: Az erőd - Przemysl ostroma 1914-1915 - című könyve 2019-ben jelent meg. A könyv hátoldalán azt olvashatjuk, hogy ez a könyv a téma első ilyen részletességű feldolgozása. Kétségtelen, hogy többet írt mint mi, ettől függetlenül szeretném megjegyezni, hogy 2015-ben jelent meg A Przemysl három ostroma 1914-1915-ben című könyvünk. Az angol professzor sok helyen kutatott és kétségtelen, sok forrásra hivatkozik. Azt természetesnek tartom, hogy különböző történészek között lehetnek szakmai viták. Ugyanakkor sajnós én azt érzem, hogy a szerző több, mint 100 évvel az első világháború után tovább folytatja a háborút könyvében az osztrák-magyar hadsereg, ill. a Magyar Királyi Honvédség ellen. Ezt sem történészként, sem magyar hazafiként nem tudom elfogadni. A szerző az 1914. szeptember 11-i visszavonulás kapcsán azt írja a könyve 43. oldalán, hogy "Így festett Ausztria-Magyarország megtört hadserege." Ehhez szeretnék egy-két dolgot hozzátenni. Visszavonulás a háború kezdetén és később is minden hadseregben előfordult. Ez a hadsereg volt az, amelyik emberfeletti elszántsággal védelmezte Przemysl erődrendszerét. Itt említeném meg, hogy az osztrák-magyar hadseregben lengyel katonák is vitézül harcoltak. Gyakorlatilag a monarchia hadserege 1915-től kezdve három fronton harcolt és állt helyt. A veszteségről a szerző leírja, hogy az osztrák-magyar hadsereg kb. 900 000 főnyi létszámából 250 000 katona meghalt vagy megsebesült, 100 000 katona pedig orosz fogságba került. Itt a szerző leírja, hogy az osztrák-magyar haderő már csak árnyéka volt annak, ami Galíciában felvonult. Ugyanakkor azt is közli, hogy az oroszok vesztesége kb. 250 000 katona volt. A számok tehát majdnem megegyeznek, mégis csak a mi hadseregünk volt "árnyéka önmagának." (74. o.) A szerző ír a rutének kivégzéséről is, akiket a hadsereg megbízhatatlannak tartott. Az angol történész elhiszi az orosz hadsereg becslését, amely szerint Conrad katonái 1 500 embert végeztek ki. (75-76. o.) Természetesen vannak olyan források, amelyek bizonyítják, hogy a rutének közül nagyon sok az oroszoknak kémkedett. Statárium volt, az árulásért minden hadseregben ez az ítélet járt. Természetesen a kivégzettek között lehettek ártatlanok is. Az angol történész előszeretettel degradálja az erődrendszer katonáit. A katonákat öregeknek tartja, a tartalékos tiszteket is becsméri, leírja azt is, hogy minden katona súlyos málhát cipelt, ami kb. 30 kg volt. Általában a katonák a háborúban a felszerelésüket vinni szokták. A népfelkelő alakulatokat a papák hadseregének tekintette, írta le. (81-82. o.) A szerző ír a magyar királyi 23. honvéd gyaloghadosztályról is, azt elismeri, hogy ennek a hadosztálynak a katonái a fiatalabb korosztályhoz tartoztak és katonáival támadóképességet biztosított az erődrendszernek. Szinte természetes, hogy erről a hadosztályról is ír rosszat, mert Lemberg előtt volt egy éjszakai tömegpánik. (107. o.) Mint korábban említettem, a háború első időszakában minden hadseregben előfordult pánik és visszavonulás. A szerzőnek van egy olyan mondata is, amit már nem lehet minősíteni, először leírja azt, hogy a magyarok pozitívabban viszonyultak a Przemyslben történő szolgálathoz, a következő mondatot szó szerint idézem: "A védelem gerincének tekintették magukat, bár mindenki más azt gondolta róluk, hogy orvgyilkos gonosztevők..." (110. o.) Először is szeretném megjegyezni, hogy az, hogy mi a valóság és ki mit gondol, az két külön dolog. Tudomásom szerint az angolok voltak azok, akik a búrokat koncentrációs táborokba zárták, több, mint 200 000 embert. Javarészt nőket, öregeket és gyerekeket. Hivatalos adatok szerint 1 év alatt 1901 januártól 1902 januárig a koncentrációs táborok egy részében éhségtől, szomjúságtól és betegségektől 17 000 ember halt meg, nagyjából gyerekek. No comment. Arra is kíváncsi lennék,

hogy Anglia a gyarmatain hány embert gyilkolt le vagy mészárolt le a különböző felkelések során. A továbbiakban a szerző leírja, hogy az I/1. számú erőd parancsnoka egy amatőr katona, a magyar Dr. Bielek István népfelkelő hadnagy volt. Kénytelen elismerni azt is, hogy az erődrendszer katonái visszaverték az oroszok támadását. Kénytelen vagyok megjegyezni, hogy az előző fejezetben a hősokeket idézőjelbe tette. Azt nem írta le, hogy ez az első ostrom volt, pedig lesz még kettő. Megítélésem szerint egyértelmű, hogy azok a katonák, akik Przemyslt védték, azok hősokeknek tekintendők, mindenfajta idézőjel nélkül. Az orosz hadsereg veszteségét egyértelműen 10 ezer főre teszi, pedig vannak olyan források is, amelyek 40 ezer, ill. 70 ezer főről írnak. Úgy látszik, azok a katonák és tisztek, akiket korábban becsmérelt az életkorukkal, a kiképzettségükkel kapcsolatban, mégiscsak eredményesen tudtak harcolni!!!

A történész kivételesen elismeri a várórség december közepi kitörését, ill. harcait, de ezt kudarcként értékeli. (224. o.) Több forrás szerint ez az egyik legsikeresebb kitörés volt. A továbbiakban arról is olvashatunk, hogy "Conrad... meghozta azt az átfogó jelentőségű, de gyáva döntést, hogy Przemyslt tartani kell." Azon lehet vitatkozni, hogy ez a döntés jó volt vagy rossz, de gyávának semmi esetre sem lehet nevezni. A szerző kénytelen elismerni, hogy két gyalogezredben, amelyekben sok rutén szolgált, a szökések özöne fordult elő. (248. o.) A professzor közli azt is, hogy az Osztrák-Magyar Monarchia 754 katonáját végezték ki katonai bűncselekményekért 1914-1918 között. A lábjegyzetből azt is megtudhatjuk, hogy az orosz hadseregről nem áll rendelkezésre adat. (253. o.) Mindenkinek a fantáziájára bízom, hogy vajon az orosz hadseregről miért nem áll rendelkezésre ilyen adat? A továbbiakban arról olvashatunk, hogy a március 12-ről 13-ra virradó éjszakán az oroszok ismét támadták a Na Górach-Batycze hadállást. A honvéd gyalogság visszaverte a támadást. (258. o.) Korábban már olvashattunk az élelmiszerhiányról, a szökésekről és a betegségekről. Érdekes módon, ilyen körülmények között is a honvédek visszaverték az oroszok támadását. A március 19-i, sikertelen támadás után az oroszok március 20-án, 21-én támadtak. Ezt a védők visszaverték. Ez olyan teljesítmény volt, amit nehéz volt felülmúlni. A történész szerint a védőknek valahogyan sikerült feltartóztatni az oroszokat. Ő ezt csak így tudja értékelni. (279. o.) A megadásról a következőket írja az angol történész: "a honvédalakulatok a polgári házakat fosztogatták, a civilek a katonai élelmiszerraktárakat rohanták meg." Korábban arról írt, hogy "a katonák alig bírtak menni, szinte csak vánszorogtak." (286. o.) A magyar alakulatok helytállását kevés alkalommal ismeri el az angol professzor, a hősoke kifejezést idézőjelbe teszi, amikor rosszat lehet írni, akkor előszeretettel teszi azt. Olvashatunk arról is, hogy "a magyarokkal, akiktől az oroszok félték, különösen gyalázatosan bántak fogvatartóik. A legkisebb vétségért korbáccsal ütlegelték és a földre lökték őket." Egy másik mondat: "az elfoglalt övvárból először a magyar ezredeket indították útnak, mert az oroszok őket tartották a legveszélyesebbnek." (300-301. o.) Ha a magyar foglyoktól így félték az oroszok, akkor ez egyértelműen mutatja ezeknek a katonáknak a helytállását és kitartását!!! Az 1915 májusi ellentámadásunkkal kapcsolatban a történész leírja, hogy a teljes hadszíntéren hellyel közel egyenlő nagyságú erők szálltak szembe egymással. Ez nem felel meg a valóságnak, mert az oroszok többen voltak!!! (313. o.)

Összefoglalva azt szeretném elmondani, hogy ennek az erődrendszernek három ostroma volt. Az első 1914 szeptemberétől októberig tartott, ekkor Przemysl védői kitarítottak és visszaverték az orosz támadást. A második ostrom 1914. november 4-től (más időpont is lehet) 1915. március 22-ig tartott. Ez kb. 5 hónapig tartó heroikus, hősi helytállást jelentett, amit csak az élelmiszerhiány akasztott meg. Ezt egyébként még az orosz csapatok parancsnoka, Artamanov tábornok is elismerte. A harmadik ostrom 1915

május végétől június 3-ig tartott, amikor is a szövetségesek visszafoglalták az erődrendszert. Tehát tulajdonképpen itt 3 ostromról volt szó, amiből 2-őt mi nyertünk, 1-et pedig az oroszok. A szerző ezekről az ostromokról ír, de így nem összegzi.

Pintér István történész, nőr. ezredes, a Csongrád Megyei Honismereti Egyesület tagja